ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)
της 17ης Απριλίου 2007 *

Στην υπόθεση C-470/03,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Tampereen käräjäoikeus (Φινλανδία) με απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2003, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 11 Νοεμβρίου 2003, στο πλαίσιο της δίκης

A.G.M.-COS.MET Srl

κατά

Suomen valtio,

Tarmo Lehtinen,

* Γλώσσα διαδικασίας: η φινλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους B. Σκουρή, Πρόεδρο, P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts, προέδρους τμήματος, J. N. Cunha Rodrigues, R. Silva de Lapuerta, J. Makarczyk (εισηγητή), Γ. Αρέστη, A. Borg Barthet, M. Ilešič και J. Malenovský, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott
γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 19ης Απριλίου 2005,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η A.G.M.-COS.MET Srl, εκπροσωπούμενη από τον P. Kyllönen, asianajaja,

— ο T. Lehtinen, εκπροσωπούμενος από τους S. Kemppinen και K. Harenko, asianajajat,

— η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την T. Pynnä,

— η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών, εκπροσωπούμενη από την H. G. Sevenster και τον N. A. J. Bel,

— η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Kruse,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους M. van Beek και P. Aalto,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 17ης Νοεμβρίου 2005,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 98/37/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την προσέγγιση της νομοθεσίας των κρατών μελών σχετικά με τις

μηχανέςτης οδηγίας τ (ΕΕ L 207, σ. 1, στο εξής: οδηγία), και τις προϋποθέσεις στοιχειοθετήσεως της ευθύνης ενός κράτους μέλους και των δημοσίων υπαλλήλων του σε περίπτωση παραβάσεως του κοινοτικού δικαίου.

2 Η αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, της A.G.M.-COS. MET Srl (στο εξής: AGM), εταιρίας ιταλικού δικαίου, και, αφετέρου, του Suomen valtio (Φινλανδικού Δημοσίου) και του T. Lehtinen, υπαλλήλου του sosiaali- ja terveysministeriö (στο εξής: Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας), όσον αφορά την αποζημίωση λόγω της ζημίας που ισχυρίζεται ότι υπέστη η AGM εξαιτίας παραβάσεων της οδηγίας.

Το νομικό πλαίσιο

Το κοινοτικό δίκαιο

3 Η οδηγία καθορίζει τις ουσιώδεις απαιτήσεις όσον αφορά θέματα ασφάλειας και υγείας κατά τον σχεδιασμό και την κατασκευή των μηχανών και των εξαρτημάτων ασφαλείας, καθώς και τις διατυπώσεις αξιολογήσεως της πιστότητας, δηλώσεως της πιστότητας και σημάνσεως των μηχανών.

4 Το άρθρο 2 της οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν κάθε αναγκαίο μέτρο ώστε οι μηχανές και τα εξαρτήματα ασφαλείας, στα οποία αναφέρεται η παρούσα οδηγία, να μπορούν να διατεθούν στην αγορά και να τεθούν σε λειτουργία μόνον εάν δεν θέτουν σε

κίνδυνο την ασφάλεια και την υγεία των προσώπων και ενδεχομένως των κατοικιδίων ζώων ή των αγαθών, όταν είναι εγκατεστημένα και συντηρούνται κατάλληλα και χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τον προορισμό τους.

2. Η παρούσα οδηγία δεν επηρεάζει την ευχέρεια των κρατών μελών να καθορίζουν, τηρουμένης της Συνθήκης, τις απαιτήσεις που θεωρούν αναγκαίες ώστε να εξασφαλίζεται η προστασία των προσώπων, και ιδίως των εργαζομένων, κατά τη χρήση των εν λόγω μηχανών ή εξαρτημάτων ασφαλείας, εφόσον αυτό δεν συνεπάγεται μετατροπές αυτών των μηχανών ή εξαρτημάτων ασφαλείας σε σχέση με τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας.

[...]»

5 Το άρθρο 3 της οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Οι μηχανές και τα εξαρτήματα ασφαλείας στα οποία εφαρμόζεται η παρούσα οδηγία θα πρέπει να πληρούν τις βασικές απαιτήσεις ασφαλείας και υγιεινής που περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι.»

6 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη δεν μπορούν να απαγορεύσουν, να περιορίσουν ή να παρεμποδίσουν τη διάθεση στην αγορά και τη θέση σε λειτουργία, στο εδαφός τους, μηχανών και εξαρτημάτων ασφαλείας που πληρούν τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας.»

7 Σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας:

«1. Τα κράτη μέλη θεωρούν ότι είναι σύμφωνες προς το σύνολο των διατάξεων της παρούσας οδηγίας, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών πιστοποίησης που προβλέπονται στο κεφάλαιο ΙΙ:

— οι μηχανές που φέρουν τη σήμανση "CE" και συνοδεύονται από τη δήλωση πιστότητας ΕΚ που αναφέρεται στο παράρτημα ΙΙ, σημείο Α,

— τα εξαρτήματα ασφαλείας που συνοδεύονται από τη δήλωση πιστότητας ΕΚ που αναφέρεται στο παράρτημα ΙΙ, σημείο Γ.

Εάν δεν υπάρχουν εναρμονισμένα πρότυπα, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα μέτρα που θεωρούν αναγκαία ώστε να γνωστοποιηθούν στα ενδιαφερόμενα μέρη τα υφιστάμενα εθνικά τεχνικά πρότυπα και προδιαγραφές που θεωρούνται ως σημαντικά ή χρήσιμα έγγραφα για την ορθή εφαρμογή των βασικών απαιτήσεων ασφαλείας και υγείας του παραρτήματος Ι.

2. Όταν ένα εθνικό πρότυπο, που αποτελεί μεταγραφή εναρμονισμένου προτύπου, τα στοιχεία του οποίου έχουν δημοσιευθεί στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, καλύπτει μία ή περισσότερες βασικές απαιτήσεις

ασφαλείας, η μηχανή ή το εξάρτημα ασφαλείας που κατασκευάζεται σύμφωνα προς το πρότυπο αυτό θεωρείται σύμφωνο προς τις σχετικές βασικές απαιτήσεις.

[...]»

8 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Όταν κράτος μέλος διαπιστώσει ότι:

— μηχανές που φέρουν τη σήμανση "CE" ή

— εξαρτήματα ασφαλείας που συνοδεύονται από τη δήλωση πιστότητας "ΕΚ"

και χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τον προορισμό τους ενδέχεται να θέσουν σε κίνδυνο την ασφάλεια προσώπων και ενδεχομένως κατοικίδιων ζώων ή αγαθών, λαμβάνει κάθε αναγκαίο μέτρο προκειμένου να αποσύρει τις μηχανές ή τα

εξαρτήματα ασφαλείας από την αγορά, να απαγορεύσει τη διάθεσή τους στην αγορά, τη θέση τους σε λειτουργία ή να περιορίσει την ελεύθερη κυκλοφορία τους.

Το κράτος μέλος ενημερώνει αμέσως την Επιτροπή για το μέτρο αυτό και αναφέρει τους λόγους της απόφασής του, και ειδικότερα εάν η έλλειψη πιστότητας οφείλεται:

α) στη μη τήρηση των βασικών απαιτήσεων που αναφέρονται στο άρθρο 3·

β) σε κακή εφαρμογή των προτύπων που αναφέρονται στο άρθρο 5, παράγραφος 2·

γ) σε κενό αυτών των ίδιων των προτύπων που αναφέρονται στο άρθρο 5, παράγραφος 2.»

9 Σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας, πριν από τη διάθεση στην αγορά μιας μηχανής, ο κατασκευαστής οφείλει να ακολουθήσει την κατάλληλη διαδικασία πιστοποιήσεώς της. Από το άρθρο 5, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας προκύπτει ότι το σύμφωνο μιας μηχανής προς τις διατάξεις της οδηγίας πιστοποιείται καταρχήν από τη δήλωση πιστότητας «ΕΚ» και τη σήμανση «CE».

10 Ωστόσο, από την εικοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη και από το άρθρο 8, παράγραφος 2, στοιχεία β΄ και γ΄, της οδηγίας προκύπτει ότι για ορισμένες μηχανές που ενέχουν περισσότερους κινδύνους και που απαριθμούνται περιοριστικά στο παράρτημα IV της οδηγίας προβλέπεται αυστηρότερη διαδικασία πιστοποιήσεως.

11 Οι ανυψωτικές γέφυρες για οχήματα αναφέρονται στο παράρτημα IV, Α, σημείο 15.

12 Σύμφωνα με τη δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη της, η οδηγία, και ειδικότερα το παράρτημά της Ι, που επιγράφεται: «Βασικές απαιτήσεις ασφάλειας και υγείας σχετικά με τον σχεδιασμό και την κατασκευή των μηχανών και των εξαρτημάτων ασφαλείας», «καθορίζει μόνο τις βασικές απαιτήσεις ασφαλείας και υγιεινής γενικού περιεχομένου, που συμπληρώνονται με μια σειρά από ειδικότερες απαιτήσεις για ορισμένες κατηγορίες μηχανών».

13 Ο καθορισμός των λεπτομερέστερων προϋποθέσεων πραγματοποιείται με εναρμονισμένα πρότυπα. Συναφώς, η ίδια αιτιολογική σκέψη διευκρινίζει τα εξής:

«[...] προκειμένου να διευκολύνεται η απόδειξη της συμμόρφωσης των παραγωγών προς τις βασικές αυτές απαιτήσεις, είναι σκόπιμο να υπάρχουν εναρμονισμένα πρότυπα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όσον αφορά την πρόληψη των κινδύνων που προκύπτουν από τον σχεδιασμό και την κατασκευή των μηχανών, πράγμα επίσης σκόπιμο προκειμένου να είναι δυνατός ο έλεγχος της συμμόρφωσης με τις βασικές απαιτήσεις· [...] αυτά τα εναρμονισμένα σε ευρωπαϊκό επίπεδο πρότυπα έχουν καταρτιστεί από ιδιωτικούς οργανισμούς και κατά συνέπεια θα πρέπει να

εξακολουθήσουν να αποτελούν κείμενα μη δεσμευτικού χαρακτήρα· [...] για τον σκοπό αυτό, αναγνωρίζεται ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποίησης (CEN) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ηλεκτροτεχνικής Τυποποίησης (CENELEC) αποτελούν τους αρμόδιους οργανισμούς για την έγκριση των εναρμονισμένων προτύπων, σύμφωνα με τις γενικές κατευθύνσεις συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των δύο αυτών οργανισμών, οι οποίες υπογράφηκαν στις 13 Νοεμβρίου 1984· [...] κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, ως εναρμονισμένο πρότυπο νοείται μια τεχνική προδιαγραφή (ευρωπαϊκό πρότυπο ή έγγραφο εναρμόνισης) που έχει εγκριθεί από έναν ή και από τους δύο αυτούς οργανισμούς, ύστερα από εντολή της Επιτροπής, σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ, καθώς και με βάση τις προαναφερόμενες γενικές κατευθύνσεις.»

14 Οι σχετικές με τα εναρμονισμένα πρότυπα αναφορές δημοσιεύονται στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

15 Όσον αφορά τους ανυψωτήρες οχημάτων υπάρχει εναρμονισμένο πρότυπο σε κοινοτικό επίπεδο. Πρόκειται για το πρότυπο EN 1493:1998, η αναφορά του οποίου δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά το 1999 (ΕΕ C 165, σ. 4).

16 Κατά τη διατύπωση του προτύπου αυτού, «σκοπός αυτού του ευρωπαϊκού προτύπου είναι ο καθορισμός των κανόνων για την ασφάλεια των προσώπων έναντι των κινδύνων ατυχημάτων που συνδέονται με τη χρήση ανυψωτήρων οχημάτων».

17 Το πεδίο εφαρμογής του προτύπου καθορίζεται ως εξής:

«Το παρόν πρότυπο εφαρμόζεται στους σταθερούς, κινητούς και μεταφερόμενους ανυψωτήρες οχημάτων, οι οποίοι έχουν σχεδιαστεί για την ανύψωση όχι προσώπων,

αλλά ολόκληρου του οχήματος, προκειμένου να καθίσταται δυνατή η πραγματοποίηση των εργασιών ελέγχου, συντηρήσεως και επισκευής επί του οχήματος ή κάτω από αυτό, όταν είναι ανυψωμένο.

Ο ανυψωτήρας οχημάτων μπορεί να αποτελείται από ένα ή περισσότερα μηχανήματα ανυψώσεως.»

Το εθνικό δίκαιο

18 Η οδηγία μεταφέρθηκε στο φινλανδικό δίκαιο με την απόφαση 1314/1994 του υπουργικού συμβουλίου για την ασφάλεια των μηχανών (koneiden turvallisuutta koskeva päätos).

19 Το φινλανδικό πρότυπο SFS-EN 1493, το οποίο αντιστοιχεί στο ευρωπαϊκό πρότυπο EN 1493:1998, θεσπίστηκε στις 8 Μαρτίου 1999.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

20 Η AGM κατασκευάζει και εμπορεύεται ανυψωτικές γέφυρες για οχήματα.

21 Στις 11 Μαΐου 2000 το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας έλαβε μια έκθεση της työsuojelupiiri (τοπικής υπηρεσίας ασφάλειας στην εργασία) της Vaasa σχετικά με μια «υπόθεση ελέγχου αγοράς» (markkinavalvonta-asia). Σύμφωνα με την έκθεση αυτή, κατά την εξέταση της ανυψωτικής γέφυρας για οχήματα, τύπου G 35 T/E, την οποία κατασκευάζει η AGM, είχαν διαπιστωθεί ορισμένα ελαττώματα, μεταξύ των οποίων έλλειψη ακαμψίας των εμπρόσθιων ανυψωτικών ράβδων και ανεπαρκής αντοχή του κλειδώματος των ράβδων.

22 Σε συνέχεια της εκθέσεως αυτής, το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας απέστειλε στον εισαγωγέα των μηχανών αυτών στη Φινλανδία, την επιχείρηση Pörhön Tuontiliike (στο εξής: εισαγωγέας), την από 18 Μαΐου 2000 επιστολή, με την οποία επισήμανε ότι υπήρχαν ενδείξεις ότι οι ανυψωτήρες G 35 T/E κατασκευής της AGM δεν ανταποκρίνονταν στις απαιτήσεις του νόμου 299/1958 για την ασφάλεια στην εργασία (työturvallisuuslaki) και της αποφάσεως 1314/1994 του υπουργικού συμβουλίου για την ασφάλεια των μηχανών.

23 Στο πλαίσιο της διαδικασίας που κίνησε το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας, ο T. Lehtinen συνέταξε έκθεση με ημερομηνία 29 Νοεμβρίου 2000, με την οποία διαπιστώνει, μεταξύ άλλων, ότι στις 27 Νοεμβρίου 2000 ο εισαγωγέας προέβη σε δοκιμή του συστήματος κλειδώματος προκειμένου να διαπιστωθεί αν η όλη διάταξη της ανυψωτικής γέφυρας ήταν σύμφωνη με το πρότυπο SFS-EN 1493. Σύμφωνα με την έκθεση αυτή, κατά τη δοκιμή αυτή διαπιστώθηκε ότι το σύστημα ήταν ελαττωματικό. Ο T. Lehtinen υποστήριξε ότι, σύμφωνα με το πρότυπο SFS-EN 1493, η εν λόγω διάταξη πρέπει να αντέχει το μέγιστο επιτρεπόμενο φορτίο ακόμη και υπό τις πλέον δυσμενείς συνθήκες ανυψώσεως και ανεξαρτήτως της κατευθύνσεως από την οποία το όχημα οδηγείται επί του ανυψωτήρα. Τέλος, η έκθεση καλούσε το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας να λάβει το ταχύτερο δυνατόν απόφαση για τον περιορισμό ή και την απαγόρευση της πωλήσεως και χρήσεως των εν λόγω ανυψωτικών γεφυρών, καθώς και της χρήσεως εκείνων που χρησιμοποιούνταν ήδη.

24 Με υπόμνημά του της 18ης Δεκεμβρίου 2000, ο T. Lehtinen επανέλαβε τις παρατηρήσεις του, διευκρινίζοντας πάντως ότι το νέο σύστημα κλειδώματος που

σχεδίαζε η AGM ήταν καλύτερο και η αντοχή του είχε ήδη κριθεί επαρκής κατά τη διάρκεια δοκιμής που πραγματοποιήθηκε στη Φινλανδία στις 12 Δεκεμβρίου 2000.

25 Σε συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2000 και στην οποία ήσαν παρόντες εκπρόσωποι του εισαγωγέα και, ως εκπρόσωποι του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας, ο σύμβουλος διοικήσεως R. Kanerva και ο T. Lehtinen με την ιδιότητα του εμπειρογνώμονα έγινε δεκτό ότι το σύστημα κλειδώματος, όπως είχε επανασχεδιαστεί, ήταν σύμφωνο με τη νομοθεσία. Εντούτοις, η διοίκηση επιφυλάχθηκε να διατυπώσει την οριστική της θέση μετά τον έλεγχο πιστοποιήσεως από εγκεκριμένο φορέα, έλεγχο ο οποίος, κατά την AGM, βρισκόταν σε εξέλιξη. Κατά τη συνάντηση αποφασίστηκε επίσης ότι η απόφαση που θα ελάμβανε το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας δεν επρόκειτο να δημοσιοποιηθεί και ότι ο εισαγωγέας θα ενημέρωνε τους χρήστες σε εύθετο χρόνο.

26 Στις 20 Δεκεμβρίου 2000 ο R. Kanerva παρουσίασε την υπόθεση στον M. Hurmalainen, διευθυντή της υπηρεσίας ασφάλειας στην εργασία του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας, προκειμένου να ληφθεί η σχετική απόφαση. Ο R. Kanerva εισηγήθηκε να απαγορευθούν, με ορισμένες έστω επιφυλάξεις, η εμπορία και η θέση σε λειτουργία των εν λόγω ανυψωτικών γεφυρών. Ο M. Hurmalainen, όμως, δεν εξέδωσε την προτεινομένη απόφαση και ανέπεμψε την υπόθεση προς εξέταση, κρίνοντας ότι δεν διέθετε επαρκή στοιχεία εκτιμήσεως.

27 Στις 17 Ιανουαρίου 2001 ο T. Lehtinen, με τη συγκατάθεση του άμεσου προϊσταμένου του, και ένας εκπρόσωπος του εισαγωγέα παραχώρησαν συνέντευξη στο τηλεοπτικό δελτίο ειδήσεων των 20.30 στο κανάλι της δημόσιας τηλεοράσεως TV 1. Κατά τη συνέντευξη αυτή, ο παρουσιαστής ανέφερε ότι, σύμφωνα με τις αρχές επιθεωρήσεως της εργασίας στη Φινλανδία, οι εν λόγω ανυψωτικές γέφυρες, καίτοι είχαν εγκριθεί στην Ιταλία, δεν ανταποκρίνονταν στα εφαρμοστέα ευρωπαϊκά πρότυπα. Ο παρουσιαστής ανέφερε επίσης ότι, σύμφωνα με τις ίδιες

αρχές, ο εξοπλισμός έπρεπε να αντέχει ακόμα και αν το όχημα βρισκόταν υπό τις πλέον δυσμενείς συνθήκες ανυψώσεως. Από τη μεριά του, ο εκπρόσωπος του εισαγωγέα παραδέχθηκε μεν την ατέλεια του συστήματος κλειδώματος, αντέκρουσε, όμως, τον ισχυρισμό ότι υπήρχαν άλλα προβλήματα στον εξοπλισμό ανυψώσεως και υποστήριξε ότι οι ανυψωτικές ράβδοι άντεχαν οποιοδήποτε φορτίο, υπό την προϋπόθεση ότι το όχημα έχει τοποθετηθεί επί της μηχανής κατά την ορθή κατεύθυνση. Ο T. Lehtinen δήλωσε ότι, κατά την άποψή του, οι εν λόγω ανυψωτικές γέφυρες μπορούν να αποτελέσουν άμεσο κίνδυνο, στο μέτρο που ορισμένοι εργαζόμενοι είναι υποχρεωμένοι να εργάζονται κάτω από το φορτίο. Επίσης, κατά τον ίδιο, ο οργανισμός πιστοποιήσεως στον οποίον είχε απευθυνθεί η AGM είχε ερμηνεύσει εσφαλμένως τους ισχύοντες κανόνες.

28 Στις 29 Ιανουαρίου 2001 η Teknisen Kaupan Liitto (ένωση τεχνικού εμπορίου) απηύθυνε στον Υπουργό Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας καθώς και στον peruspalveluministeri (Υπουργό Υγειονομικών και Κοινωνικών Υπηρεσιών) έγγραφο, στο οποίο ανέφερε ότι είχαν διαπιστωθεί σοβαρά ελαττώματα στις μηχανές της AGM. Ο T. Lehtinen αναγνώρισε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ότι σε μια περίπτωση είχε συμμετάσχει, στο πλαίσιο της υποθέσεως αυτής, σε συνάντηση της εν λόγω ενώσεως μετά από αίτησή της.

29 Στις 8 Φεβρουαρίου 2001 ο M. Hurmalainen απέστειλε στον T. Kuikko, υπάλληλο της Teollisuuden ja Työnantajien Keskusliitto (συνομοσπονδίας βιομηχανίας και εργοδοτών), τηλεομοιοτυπία στην οποία δήλωνε ότι είχε αντιταχθεί στην απαγόρευση πωλήσεως που είχαν προτείνει οι Kanerva και Lehtinen, διότι δεν έκρινε σκόπιμη τη λήψη ενός μέτρου που θα μπορούσε να διαταράξει τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, δεδομένου μάλιστα ότι στη Φινλανδία είχε σημειωθεί ένα μόνο ατύχημα, του οποίου εξάλλου τα αίτια δεν είχαν διευκρινιστεί.

30 Στις 16 Φεβρουαρίου 2001 ο M. Hurmalainen απομάκρυνε τον T. Lehtinen από τον χειρισμό του φακέλου των ανυψωτικών γεφυρών AGM, για τον λόγο ότι ο

τελευταίος είχε εκφράσει δημοσίως για εκκρεμούσα υπόθεση άποψη που διέφερε από την επίσημη θέση του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας, κατά παράβαση των οδηγιών και της επικοινωνιακής πολιτικής του υπουργείου. Σύμφωνα με μεταγενέστερη έκθεση της υπηρεσίας ασφάλειας στην εργασία του υπουργείου, της 20ής Μαρτίου 2001, ο T. Lehtinen είχε ενεργήσει κατά παράβαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως και κατά τρόπο βλαπτικό για τα οικονομικά συμφέροντα της AGM, συνεργαζόμενος με τους ανταγωνιστές της.

31 Στις 17 Φεβρουαρίου 2001 δημοσιεύθηκε στην τοπική εφημερίδα *Aamulehti* άρθρο με τίτλο «Εμπειρογνώμων καταγγέλλει την ανεπάρκεια ανυψωτικών γεφυρών για οχήματα». Σύμφωνα με την απόφαση περί παραπομπής, το άρθρο αυτό είχε συνταχθεί βάσει συνεντεύξεως του T. Lehtinen και ανέφερε ρητώς ότι επρόκειτο για τις ανυψωτικές γέφυρες που κατασκεύαζε η AGM. Αναφερόταν επίσης ότι «ο M. Hurmalainen, διευθυντής της υπηρεσίας ασφάλειας στην εργασία του υπουργείου έκρινε ότι οι δηλώσεις του T. Lehtinen δεσμεύουν μόνο τον ίδιο».

32 Στις 22 Φεβρουαρίου 2001, η Metalliväen Liitto ry (συνομοσπονδία μετάλλου) απηύθυνε στα ειδικευμένα τμήματά της των τομέων επισκευής αυτοκινήτων και επισκευής μηχανών, καθώς και στους υπεύθυνους ασφάλειας των επιχειρήσεων, έγγραφο στο οποίο επισήμαινε ότι οι ανυψωτικές γέφυρες οχημάτων G 28, G 32 και G 35 της AGM παρουσίαζαν προβλήματα και ότι «η εν λόγω μηχανή ανυψώσεως [είχε] αδιαμφισβήτητα κριθεί επικίνδυνη». Η συνομοσπονδία επισυνήπτε στο έγγραφό της την έκθεση του T. Lehtinen με ημερομηνία 12 Φεβρουαρίου 2001.

33 Στις 13 Ιουνίου 2001 εμφανίστηκε στην τοπική εφημερίδα *Etelä-Saimaa* άρθρο με τίτλο «Η συνομοσπονδία μετάλλου απαιτεί την απαγόρευση χρήσεως των επικίνδυνων ανυψωτικών γεφυρών για οχήματα» και υπότιτλο «Κινδυνεύουν καθημερινά 150 εφαρμοστές». Κατά το άρθρο αυτό, ο αρχιμηχανικός με ειδίκευση σε αυτό το είδος μηχανής, ο οποίος είχε προετοιμάσει τον σχετικό φάκελο, είχε

προτείνει να περιοριστεί η χρησιμοποίηση των ανυψωτικών γεφυρών AGM ιταλικής κατασκευής και να απαγορευθεί η πώληση νέων μηχανών. Στο άρθρο αναφερόταν επίσης ότι ο διευθυντής της υπηρεσίας ασφάλειας στην εργασία του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας M. Hurmalainen έκρινε με την απόφασή του ότι τα στοιχεία που διέθετε δεν ήταν επαρκή και διευκρινιζόταν ότι η υπόθεση εξακολουθούσε να βρίσκεται υπό εξέταση.

34 Στις 14 Ιουνίου 2001 η υπηρεσία ασφάλειας στην εργασία του Υπουργείου Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας εξέδωσε απόφαση με την οποία διαπίστωνε, μεταξύ άλλων, ότι «από τον φάκελο δεν [είχαν] προκύψει στοιχεία δυνάμενα να οδηγήσουν το υπουργείο στη λήψη μέτρων ελέγχου της αγοράς έναντι του κατασκευαστή ή του εισαγωγέα ανυψωτικών γεφυρών οχημάτων [κατασκευής της] AGM». Στο σχετικό έγγραφο διευκρινιζόταν ότι, «εντούτοις, το υπουργείο επιφυλάσσεται του δικαιώματός του να εφαρμόσει τέτοια μέτρα, εφόσον επανεξετάσει την υπόθεση, κατόπιν ενδεχόμενων πρόσθετων πληροφοριών ή για οποιονδήποτε άλλο λόγο». Αιτιολογώντας την απόφασή του, το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας ανέφερε ότι «όσον αφορά τις νέες μηχανές, ο κατασκευαστής έχει διορθώσει τα διαπιστωθέντα ελαττώματα και ο εισαγωγέας καταβάλλει παρόμοιες προσπάθειες για τις μηχανές που ήδη χρησιμοποιούνται».

35 Την 1η Οκτωβρίου 2001 το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας απηύθυνε, δυνάμει του νόμου περί του υπηρεσιακού καθεστώτος των δημοσίων υπαλλήλων (Valtion virkamieslaki), έγγραφη προειδοποίηση προς τον T. Lehtinen, διότι, μολονότι του είχε αφαιρεθεί ο φάκελος των ανυψωτικών γεφυρών AGM από τις 16 Φεβρουαρίου 2001, είχε παραβεί τις υποχρεώσεις που απέρρεαν από την ιδιότητά του ως δημοσίου υπαλλήλου, διότι έδωσε, σε μια ενημερωτική εκπομπή και με υπόμνημα που υπέβαλε στις τοπικές υπηρεσίες ασφάλειας στην εργασία, παραπλανητική εικόνα των απόψεων του υπουργείου, κατά παράβαση της επικοινωνιακής πολιτικής του υπουργείου. Με απόφαση της 6ης Μαρτίου 2002, η virkamieslautakunta (επιτροπή προσφυγών των δημοσίων υπαλλήλων) απέρριψε την ένσταση του T. Lehtinen με αίτημα την ακύρωση της προειδοποιήσεως αυτής. Η επιτροπή προσφυγών έκρινε, πάντως, με την ίδια απόφαση ότι η συμπεριφορά του T. Lehtinen κατά τη διάρκεια της τηλεοπτικής συνεντεύξεως της 17ης Ιανουαρίου 2001 δεν ήταν τόσο ανάρμοστη ώστε να δικαιολογεί έγγραφη προειδοποίηση. Στις 10 Σεπτεμβρίου 2003 το Korkein hallinto-oikeus (ανώτατο διοικητικό δικαστήριο) επιβεβαίωσε την απόφαση αυτή.

36 Παράλληλα με την πειθαρχική διαδικασία εναντίον του, ο T. Lehtinen ζήτησε τη γνωμοδότηση του Julkisen sanan neuvosto (συμβουλίου αυτορρύθμισης των μέσων μαζικής ενημερώσεως, υπεύθυνο για θέματα δεοντολογίας και ελευθερίας της έκφρασης) σχετικά με το αν το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας, απευθύνοντάς του προειδοποίηση, είχε υπερβεί τα όρια των εξουσιών του και είχε παραβεί έτσι την ελευθερία λόγου και γνώμης που αναγνωρίζεται στους δημοσίους υπαλλήλους. Με τη γνωμοδότησή του της 20ής Μαρτίου 2002, το εν λόγω όργανο έκρινε ότι είναι ευκταίο οι δημόσιοι υπάλληλοι να μπορούν να εκφράζονται δημοσίως κατά τη διάρκεια ανοικτών συζητήσεων στα μέσα μαζικής ενημερώσεως, δεδομένου ότι η συμμετοχή τους σε δημόσιες συζητήσεις που άπτονται των καθηκόντων τους μπορεί να διευκολύνει τη δημοσιοποίηση σημαντικών πληροφοριών γενικού ενδιαφέροντος. Το εν λόγω συμβούλιο έκρινε ότι η περίπτωση του T. Lehtinen αφορούσε υπόθεση στην οποία διακυβευόταν η ασφάλεια στην εργασία, ότι, στο πλαίσιο αυτό, είναι απολύτως επιθυμητή και σημαντική η δημόσια συζήτηση και ότι ένας δημόσιος υπάλληλος όπως ο ενδιαφερόμενος είχε κάθε δικαίωμα να λάβει μέρος σε αυτήν.

37 Βάσει του συνόλου των ως άνω στοιχείων, η AGM άσκησε ενώπιον του Tampereen käräjäoikeus αγωγή με αίτημα να υποχρεωθούν το Φινλανδικό Δημόσιο και ο T. Lehtinen αλληλεγγύως και εις ολόκληρον να την αποζημιώσουν για τη ζημία που υπέστη, η οποία συνίσταται, μεταξύ άλλων, σε μείωση του κύκλου εργασιών της στη Φινλανδία και αλλού στην Ευρώπη.

38 Κατά το αιτούν δικαστήριο, τίθεται το ερώτημα αν, υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου και ιδίως της αποφάσεως της 11ης Ιουλίου 1974, 8/74, Dassonville (Συλλογή τόμος 1974, σ. 411), συνιστά εν δυνάμει παρακώλυση των εμπορικών συναλλαγών, υπό την έννοια του άρθρου 28 ΕΚ, η αρνητική άποψη που εξέφρασε δημοσίως ο T. Lehtinen, τότε δημόσιος υπάλληλος της αρμόδιας αρχής, ως προς το ζήτημα αν ορισμένες ανυψωτικές γέφυρες για οχήματα, κατασκευής της AGM, είναι σύμφωνες με τα πρότυπα και η οποία μπορεί να είχε ως συνέπεια την πτώση των πωλήσεων των προϊόντων της εταιρίας αυτής στη φινλανδική αγορά. Εφόσον η εν δυνάμει παρακώλυση των ενδοκοινοτικών συναλλαγών προκύπτει όχι από απόφαση που ελήφθη από την αρμόδια αρχή βάσει των εθνικών διατάξεων, αλλ' από τη συμπεριφορά ενός δημοσίου υπαλλήλου που υπηρετεί στην αρχή αυτή, η οποία εκδηλώθηκε προτού η εν λόγω αρχή αποφανθεί επί της σχετικής υποθέσεως, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν το κριτήριο που απορρέει από την προπαρατεθείσα απόφαση Dassonville επιτρέπει να θεωρηθούν οι πράξεις ενός

δημοσίου υπαλλήλου ως μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος με ποσοτικό περιορισμό, ιδίως στην περίπτωση κατά την οποία, από πρακτικής απόψεως, το αποτέλεσμα θα ήταν το ίδιο αν η αρμόδια αρχή είχε λάβει παρόμοια απόφαση δυνάμει των διατάξεων του εθνικού δικαίου.

39 Το αιτούν δικαστήριο ζητεί επίσης από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του ζητήματος αν μια ανυψωτική γέφυρα όπως αυτή της κύριας δίκης ανταποκρίνεται στους ουσιώδεις κανόνες ασφάλειας που επιβάλλει η οδηγία, αν δεν έχει σχεδιαστεί ούτε έχει κατασκευαστεί για να αντέχει φορτίο υπό τις δυσμενέστερες δυνατές συνθήκες ανυψώσεως.

40 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Tampereen käräjäoikeus αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι θεμιτό να θεωρείται ως μέτρο ισοδυνάμου προς ποσοτικούς περιορισμούς αποτελέσματος, υπό την έννοια του άρθρου 28 ΕΚ, ή μέτρο από το οποίο πρέπει να απέχουν τα κράτη μέλη, υπό την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 2, ΕΚ, όταν δημόσιος υπάλληλος-εμπειρογνώμων, ανήκων στη δημόσια υπηρεσία που είναι επιφορτισμένη με την ασφάλεια στην εργασία, ο οποίος όμως δεν έχει εξουσία λήψεως αποφάσεων, εκφράζει τις απόψεις του στο κύριο τηλεοπτικό δελτίο ειδήσεων εθνικού καναλιού και σε ευρείας κυκλοφορίας εφημερίδες, καθώς και σε εμπορικούς ή επαγγελματικούς οργανισμούς, ενώ έχει κινηθεί διαδικασία ελέγχου στη σχετική αγορά, χωρίς όμως να έχει ληφθεί απόφαση, υπό τέτοιες συνθήκες ώστε οι δηλώσεις του σχετικά με τους κινδύνους που ενέχει για την υγεία και μάλιστα για τη ζωή των ανθρώπων μηχανή που τέθηκε στην αγορά από συγκεκριμένο κατασκευαστή να μπορούν, είτε άμεσα είτε μέσω άλλων προσώπων, να δημιουργήσουν αρνητική δημόσια εικόνα της επίμαχης μηχανής και να βλάψουν την εμπορία της;

2) Πρέπει να ερμηνευθεί η οδηγία [...] υπό την έννοια ότι ο επίμαχος ανυψωτήρας οχημάτων αντίκειται προς τους βασικούς κανόνες ασφάλειας που θεσπίζει η

οδηγία, διότι η μηχανή αυτή δεν κατασκευάστηκε σύμφωνα με το πρότυπο SFS-EN 1493, οπότε κατά τον σχεδιασμό της δεν ελήφθη υπόψη η τοποθέτηση του προς ανύψωση οχήματος σε ανυψωτικές ράβδους και από τις δύο πλευρές και οι υπολογισμοί αντοχής καθεμιάς από αυτές τις ανυψωτικές ράβδους δεν πραγματοποιήθηκαν με βάση τις πλέον δυσμενείς συνθήκες ανυψώσεως;

3) α) Αν η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι καταφατική, είναι δυσανάλογες προς τον επιδιωκόμενο σκοπό οι περιγραφείσες ανωτέρω πράξεις του υπαλλήλου ενόψει του υψηλού σκοπού της προστασίας της υγείας και της ζωής των ανθρώπων και, επομένως, αντίθετες προς τη Συνθήκη ΕΚ, ακόμα και αν το δεύτερο ερώτημα χρήζει επίσης καταφατικής απαντήσεως, εφόσον ληφθεί υπόψη η φύση των πράξεων αυτών και, συγκεκριμένα, το γεγονός ότι ήταν δυνατόν να δοθούν πληροφορίες επί των ενδεχομένων κινδύνων και να αποφευχθεί η εμφάνιση επικινδύνων καταστάσεων με τη χρησιμοποίηση άλλων μέσων εκτός από τα περιγραφέντα στο πρώτο ερώτημα, ότι οι πράξεις αυτές έλαβαν χώρα προτού η αρμόδια αρχή λάβει απόφαση στην υπόθεση ελέγχου της αγοράς και ότι, καθόσον αφορούσαν συγκεκριμένο προϊόν, μπορούσαν να θίξουν την εμπορία του;

β) Αν το προβληθέν στο ερώτημα 3, στοιχείο α΄, ζήτημα περί αναλογικότητας εμπίπτει στην εκτίμηση του εθνικού δικαστηρίου, πρέπει το δικαστήριο αυτό να προσδώσει ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός της ενδεχόμενης μη συμφωνίας προς τους κοινοτικούς ή εθνικούς κανόνες περί ασφάλειας ή, αντίθετα, στις συνθήκες δημοσιοποιήσεως της μη συμφωνίας αυτής;

4) Μπορούν οι πράξεις του υπαλλήλου που περιγράφηκαν στο πρώτο ερώτημα, υπό τις αναφερθείσες ανωτέρω στο τρίτο ερώτημα, στοιχείο α΄, περιστάσεις, να δικαιολογηθούν από την ελευθερία εκφράσεως, που διασφαλίζεται στο άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του

Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, ακόμα και αν αντίκεινται στα άρθρα 28 ΕΚ και 30 ΕΚ ή στο άρθρο 10 ΕΚ;

5) α) Αν οι περιγραφείσες στο πρώτο ερώτημα πράξεις του υπαλλήλου είναι αντίθετες στα άρθρα 28 ΕΚ και 30 ΕΚ ή στο άρθρο 10 ΕΚ, είναι η παράβαση αρκούντως πρόδηλη και σοβαρή ώστε το κράτος, αν πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις στοιχειοθετήσεως της ευθύνης του, να υποχρεούται δυνάμει του κοινοτικού δικαίου σε αποκατάσταση της ζημίας που οι πράξεις αυτές συνεπάγονται για την επιχείρηση που έθεσε σε εμπορία τη μηχανή;

β) Είναι πρόδηλη και σοβαρή η προβαλλόμενη στο στοιχείο α΄ παράβαση ακόμα και στην περίπτωση όπου ουδέν σφάλμα ή ουδεμία αμέλεια μπορεί να προσαφθεί στην αρμόδια αρχή (ή στον αρμόδιο υπάλληλο) που έχει την εξουσία λήψεως αποφάσεως, παρότι η αρχή αυτή (ή ο υπάλληλος αυτός) ουδόλως ενέκρινε τις επικριθείσες πράξεις, αλλ' ούτε και ενήργησε ώστε οι πράξεις αυτές να έχουν πρακτικές συνέπειες;

γ) Μπορεί το άρθρο 10 ΕΚ και, συγκεκριμένα, η παράγραφος 2, να δημιουργήσει δικαιώματα υπέρ των ιδιωτών υπό τις συνθήκες που περιγράφονται στο πρώτο ερώτημα;

δ) Πέραν της ευθύνης του κράτους, μπορεί επίσης να στοιχειοθετηθεί ευθύνη του ιδίου του υπαλλήλου δυνάμει του κοινοτικού δικαίου και υπό τις ίδιες συνθήκες, λόγω των πράξεών του όπως περιγράφονται στο πρώτο ερώτημα, αν οι πράξεις αυτές είναι αντίθετες προς το κοινοτικό δίκαιο;

ε) Είναι στην πράξη αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερής η καταβολή αποζημιώσεως βάσει του κοινοτικού δικαίου, όταν το εθνικό δίκαιο επιτρέπει την αποκατάσταση οικονομικών ζημιών, πλην αυτών που προκαλούνται σε πρόσωπα και αγαθά, μόνον αν η ζημία είναι το αποτέλεσμα αξιόποινης πράξεως ή ασκήσεως δημόσιας εξουσίας ή, άλλως, αν συντρέχουν ιδιαίτερα σοβαροί λόγοι για να διαταχθεί η αποζημίωση;

6) α) Αν η αποκατάσταση της ζημίας, που προκλήθηκε ακόμη και εξ αμελείας από την παράβαση των κανόνων περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, διατάσσεται κατ' εφαρμογήν της εθνικής νομοθεσίας, απαιτεί το κοινοτικό δίκαιο η επιβαλλόμενη αποκατάσταση της ζημίας να αποτελεί αποτελεσματική και αποτρεπτική κύρωση και συμβιβάζεται με τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου περί ευθύνης το γεγονός ότι ο δημόσιος υπάλληλος που διέπραξε παράβαση εκ δόλου ή εξ αμελείας υπό την έννοια της εθνικής νομοθεσίας είναι υπεύθυνος για τη ζημία μόνο κατά εύλογη αναλογία, η οποία δεν αντιστοιχεί οπωσδήποτε στο σύνολο της ζημίας, και μάλιστα απαλλάσσεται κάθε ευθύνης αν του προσάπτεται μόνον ελαφρά αμέλεια, ή το γεγονός ότι ο υπάλληλος και το Δημόσιο που είναι υπεύθυνο για το σφάλμα ή την αμέλεια του υπαλλήλου υποχρεούνται να αποκαταστήσουν την οικονομική ζημία, πλην της ζημίας που προκαλείται σε πρόσωπα ή αγαθά, μόνον αν η ζημία αυτή είναι το αποτέλεσμα αξιόποινης πράξεως ή ασκήσεως δημόσιας εξουσίας ή, άλλως, αν συντρέχουν ιδιαίτερα σοβαροί λόγοι για να διαταχθεί η αποζημίωση;

β) Αν οποιοσδήποτε από τους περιορισμούς της ευθύνης που αναφέρθηκαν στο στοιχείο α΄ δεν συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο, μπορεί απόφαση περί αποζημιώσεως εκδοθείσα δυνάμει του εθνικού δικαίου να παρακάμψει τον περιορισμό αυτό ως προς τον εν λόγω υπάλληλο, ακόμα και αν του επιβάλλεται υποχρέωση αποζημιώσεως αυστηρότερη ή μεγαλύτερη απ' ό,τι προβλέπει η εθνική νομοθεσία;»

Επί του παραδεκτού

Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο

41 Ο T. Lehtinen εξέφρασε αμφιβολίες όσον αφορά το παραδεκτό της παρούσας αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, υποστηρίζοντας ότι τα ερωτήματα του Tampereen käräjäoikeus δεν είναι λυσιτελή.

42 Ο T. Lehtinen υποστηρίζει ότι η διαδικασία επιλύσεως της διαφοράς που εκκρεμεί σε πρώτο βαθμό ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο. Το αντικείμενο της διαφωνίας μεταξύ των διαδίκων δεν έχει ακόμη καθοριστεί επακριβώς και τα πραγματικά περιστατικά δεν έχουν ακόμη αποδειχθεί. Έτσι, δεν είναι δυνατός, στο παρόν στάδιο της διαδικασίας ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ο προσδιορισμός των ζητημάτων που έχουν νομική σημασία για την επίλυση της διαφοράς.

Απάντηση του Δικαστηρίου

43 Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατά πάγια νομολογία, η διαδικασία του άρθρου 234 ΕΚ αποτελεί μέσο συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, χάρη στο οποίο το Δικαστήριο τους παρέχει τα ερμηνευτικά στοιχεία

του κοινοτικού δικαίου που είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς επί της οποίας καλούνται να αποφανθούν (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 12ης Ιουνίου 2003, C-112/00, Schmidberger, Συλλογή 2003, σ. I-5659, σκέψη 30, και της 20ής Ιανουαρίου 2005, C-306/03, Salgado Alonso, Συλλογή 2005, σ. I-705, σκέψη 40).

44 Στο πλαίσιο της ως άνω συνεργασίας, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και είναι το μόνο που έχει άμεση γνώση των πραγματικών περιστατικών που οδήγησαν στη διαφορά αυτή και πρέπει να αναλάβει την ευθύνη της εκδοθησομένης δικαστικής αποφάσεως, να εκτιμήσει, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων της υποθέσεως, τόσο την ανάγκη εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως για να είναι σε θέση να εκδώσει την απόφασή του όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που θέτει στο Δικαστήριο. Κατά συνέπεια, από τη στιγμή που τα ως άνω ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, το Δικαστήριο οφείλει, κατ' αρχήν, να αποφανθεί (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 1995, C-415/93, Bosman, Συλλογή 1995, σ. I-4921, σκέψη 59, της 13ης Μαρτίου 2001, C-379/98, PreussenElektra, Συλλογή 2001, σ. I-2099, σκέψη 38, της 10ης Δεκεμβρίου 2002, C-153/00, Der Weduwe, Συλλογή 2002, σ. I-11319, σκέψη 31, και της 21ης Ιανουαρίου 2003, C-318/00, Bacardi-Martini και Cellier des Dauphins, Συλλογή 2003, σ. I-905, σκέψη 41, καθώς και προπαρατεθείσα απόφαση Schmidberger, σκέψη 31).

45 Εξάλλου, από το άρθρο 234, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ προκύπτει σαφώς ότι στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να αποφασίσει σε ποιο στάδιο της διαδικασίας πρέπει να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο (βλ. αποφάσεις της 10ης Μαρτίου 1981, 36/80 και 71/80, Irish Creamery Milk Suppliers Association κ.λπ., Συλλογή 1981, σ. 735, σκέψη 5, και της 30ής Μαρτίου 2000, C-236/98, JämO, Συλλογή 2000, σ. I-2189, σκέψη 30, καθώς και προπαρατεθείσα Schmidberger, σκέψη 39).

46 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το αιτούν δικαστήριο εξέθεσε λεπτομερώς, με την αίτησή του για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, το πραγματικό και νομικό πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, καθώς και τους λόγους για τους

οποίους ζητεί την ερμηνεία των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου τις οποίες αναφέρει λόγω των αμφιβολιών του ως προς την εφαρμογή τους στις περιστάσεις της εν λόγω διαφοράς.

47 Επομένως, λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών περιστατικών όπως περιγράφονται από το αιτούν δικαστήριο, δεν προκύπτει ότι τα προδικαστικά ερωτήματα υποβλήθηκαν σε στάδιο κατά το οποίο το Δικαστήριο στερείται της δυνατότητας να εκτιμήσει αν είναι λυσιτελή για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.

48 Κατά συνέπεια, η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως υποβάλλεται παραδεκτώς.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων (πρώτο, τρίτο και τέταρτο προδικαστικό ερώτημα)

49 Με το πρώτο, το τρίτο και το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν, πρώτον, αν, υπό τις περιστάσεις της υποθέσεως της κύριας δίκης, η συμπεριφορά του T. Lehtinen, η οποία χαρακτηρίζεται από τις διάφορες δηλώσεις στις οποίες προέβη δημοσίως, πρέπει να καταλογιστεί στο Φινλανδικό Δημόσιο, δεύτερον, αν η συμπεριφορά αυτή συνιστά εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων κατά την έννοια του άρθρου 28 ΕΚ και, τρίτον, σε ποιον βαθμό μία τέτοια συμπεριφορά μπορεί να δικαιολογηθεί από την ελευθερία εκφράσεως ή από τον σκοπό της προστασίας της ασφάλειας και της υγείας.

50 Κατ' αρχάς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όταν ένα ζήτημα έχει αποτελέσει αντικείμενο πλήρους εναρμονίσεως σε κοινοτικό επίπεδο, κάθε σχετικό εθνικό μέτρο πρέπει να εκτιμάται υπό το πρίσμα των διατάξεων της πράξεως εναρμονίσεως και όχι υπό το πρίσμα των διατάξεων του πρωτογενούς δικαίου (βλ. συναφώς αποφάσεις του Δικαστηρίου της 12ης Οκτωβρίου 1993, C-37/92, Vanacker και Lesage, Συλλογή 1993, σ. I-4947, σκέψη 9, της 13ης Δεκεμβρίου 2001, C-324/99, DaimlerChrysler, Συλλογή 2001, σ. I-9897, σκέψη 32, της 11ης Δεκεμβρίου 2003, C-322/01, Deutscher Apothekerverband, Συλλογή 2003, σ. I-14887, σκέψη 64, και της 14ης Δεκεμβρίου 2004, C-309/02, Radlberger Getränkegesellschaft και S. Spitz, Συλλογή 2004, σ. I-11763, σκέψη 53).

51 Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν η εναρμόνιση στην οποία προέβη η οδηγία αποκλείει την εξέταση του συμβατού της συγκεκριμένης συμπεριφοράς με το άρθρο 28 ΕΚ.

52 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η οδηγία, σύμφωνα με τη δεύτερη, την έκτη, την έβδομη και την ένατη αιτιολογική της σκέψη, αποσκοπεί στη διασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των μηχανών στην εσωτερική αγορά και στη συμμόρφωση με τις επιτακτικές και ουσιώδεις απαιτήσεις ασφάλειας και υγείας που σχετίζονται με τις μηχανές αυτές, αντικαθιστώντας τα εθνικά συστήματα πιστοποιήσεως και βεβαιώσεως της πιστότητας με ένα εναρμονισμένο σύστημα. Προς τον σκοπό αυτόν, η εν λόγω οδηγία απαριθμεί, ιδίως στο άρθρο 3 και στο παράρτημα I, τις ουσιώδεις απαιτήσεις ασφάλειας και υγείας στις οποίες πρέπει να ανταποκρίνονται οι μηχανές και τα εξαρτήματα ασφαλείας που κατασκευάζονται στα κράτη μέλη. Σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να περιορίσουν τη διάθεση στην αγορά μηχανών που πληρούν αυτές τις ουσιώδεις προδιαγραφές και μόνον αν παρουσιαστούν κίνδυνοι στη συνέχεια λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 7.

53 Επομένως, αν ληφθούν υπόψη η φύση και οι σκοποί της οδηγίας, καθώς και το περιεχόμενο των άρθρων της 3, 4 και 7, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η οδηγία

εναρμονίζει πλήρως σε κοινοτικό επίπεδο όχι μόνο τους κανόνες για τις ουσιώδεις απαιτήσεις ασφάλειας των μηχανών και για την πιστοποίηση της τηρήσεως των εν λόγω απαιτήσεων, αλλά και τους κανόνες που αφορούν τη συμπεριφορά που μπορούν να επιδείξουν τα κράτη μέλη σε σχέση με τις μηχανές που θεωρούνται σύμφωνες με τις απαιτήσεις αυτές.

54 Ως εκ τούτου, κάθε εθνικό μέτρο που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των προαναφερθέντων άρθρων της οδηγίας αυτής πρέπει να εκτιμάται υπό το πρίσμα των διατάξεών της και όχι εκείνων της Συνθήκης και ειδικότερα του άρθρου 28 ΕΚ.

Επί της υπάρξεως εμποδίου καταλογιστέου στο κράτος (πρώτο ερώτημα)

55 Λαμβανομένων υπόψη των σκέψεων 52 επ. της παρούσας αποφάσεως, επιβάλλεται η αναδιατύπωση του πρώτου ερωτήματος του αιτούντος δικαστηρίου υπό την έννοια ότι ερωτάται κατ' ουσίαν αν οι απόψεις που εξέφρασε δημοσίως ο T. Lehtinen μπορούν να χαρακτηριστούν ως εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας, τα οποία μπορούν να καταλογιστούν στο Φινλανδικό Δημόσιο.

56 Πρέπει να αναφερθεί, συναφώς, ότι η δυνατότητα καταλογισμού των δηλώσεων δημοσίου υπαλλήλου στο Δημόσιο εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από τον τρόπο με τον οποίον οι αποδέκτες αντιλήφθηκαν τις δηλώσεις αυτές.

57 Το καθοριστικό στοιχείο για τον καταλογισμό των δηλώσεων ενός δημοσίου υπαλλήλου στο Δημόσιο είναι το αν οι αποδέκτες των δηλώσεων αυτών μπορούν

ευλόγως να υποθέσουν, εντός του δεδομένου πλαισίου, ότι πρόκειται για θέσεις που ο δημόσιος υπάλληλος λαμβάνει με το κύρος της ιδιότητάς του.

58 Συναφώς, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει ειδικότερα αν:

— ο δημόσιος υπάλληλος είναι εν γένει αρμόδιος για τον οικείο τομέα·

— ο δημόσιος υπάλληλος προβαίνει στις γραπτές δηλώσεις του χρησιμοποιώντας χαρτί με την επίσημη ονομασία της αρμόδιας υπηρεσίας·

— ο δημόσιος υπάλληλος παραχωρεί τηλεοπτικές συνεντεύξεις στον χώρο εργασίας του·

— ο δημόσιος υπάλληλος δεν επισημαίνει ότι πρόκειται για προσωπικές απόψεις του και ότι αυτές διαφέρουν από την επίσημη θέση της αρμόδιας αρχής και

— οι αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες δεν προβαίνουν αμελλητί στις απαραίτητες ενέργειες προκειμένου να ανατρέψουν την εντύπωση που έχουν σχηματίσει οι αποδέκτες των δηλώσεων του υπαλλήλου ότι πρόκειται για επίσημες κρατικές θέσεις.

59 Απομένει να εξεταστεί αν οι επίμαχες στην κύρια δίκη δηλώσεις, σε περίπτωση που κριθεί ότι πρέπει να καταλογιστούν στο Φινλανδικό Δημόσιο, συνιστούν παράβαση του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας.

60 Συναφώς, επισημαίνεται ότι εμπόδιο αποτελεί κάθε μέτρο ικανό να παρεμποδίσει άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, το ενδοκοινοτικό εμπόριο (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Dassonville, σκέψη 5, και απόφαση της 9ης Φεβρουαρίου 1999, C-383/97, Van der Laan, Συλλογή 1999, σ. I-731, σκέψη 18). Η αρχή αυτή εφαρμόζεται επίσης όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας.

61 Όπως προκύπτει από το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας, η απαγόρευση που προβλέπει το άρθρο αυτό ισχύει μόνον αν η μηχανή είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις της οδηγίας αυτής. Στην προκειμένη περίπτωση, για τους ανυψωτήρες που κατασκευάζει η AGM ίσχυε το τεκμήριο συμφωνίας το οποίο προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας, καθόσον είχε πιστοποιηθεί η συμφωνία αυτή και οι ανυψωτήρες αυτοί έφεραν τη σήμανση πιστότητας «CE» που προβλέπεται στο άρθρο 10 της οδηγίας αυτής.

62 Εντούτοις, το εν λόγω τεκμήριο πιστότητας δεν στερεί από τα κράτη μέλη τη δυνατότητα να επεμβαίνουν στην περίπτωση εμφανίσεως κινδύνων. Αντιθέτως, δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας, όταν ένα κράτος μέλος διαπιστώσει ότι μία μηχανή που χρησιμοποιείται σύμφωνα με τον προορισμό της ενδέχεται να θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια προσώπων ή αγαθών, υποχρεούται να λάβει κάθε αναγκαίο μέτρο προκειμένου να την αποσύρει από την αγορά. Σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας, στην περίπτωση αυτή το κράτος μέλος υποχρεούται να ενημερώσει αμέσως την Επιτροπή για το μέτρο αυτό και να αναφέρει τους λόγους της αποφάσεώς του.

63 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει, πάντως, ότι οι αρμόδιες αρχές δεν διαπίστωσαν την ύπαρξη κινδύνου ούτε έλαβαν μέτρα για την απόσυρση από την αγορά των επίμαχων ανυψωτήρων ούτε, βέβαια, ενημέρωσαν την Επιτροπή σχετικά με τα μέτρα αυτά.

64 Κατά συνέπεια, δεδομένου ότι οι ανυψωτήρες αυτοί εξακολουθούσαν να καλύπτονται από το τεκμήριο της πιστότητας, το κράτος όφειλε να σεβαστεί την απαγόρευση των περιορισμών στην ελεύθερη κυκλοφορία τους, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας,.

65 Οι επίμαχες δηλώσεις, οι οποίες παρουσιάζουν τους εν λόγω ανυψωτήρες, σε διάφορα μέσα μαζικής ενημερώσεως και σε έγγραφα με ευρεία διάδοση, ως επικίνδυνους και μη σύμφωνους προς το πρότυπο EN 1493:1998, είναι ικανές να παρακωλύσουν, έστω και έμμεσα και δυνητικά, τη διάθεση των μηχανών αυτών στην αγορά.

66 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι μπορούν να καταλογιστούν στο Δημόσιο οι δηλώσεις δημοσίου υπαλλήλου οι οποίες, λόγω της μορφής τους και των περιστάσεων, δημιουργούν στους αποδέκτες τους την εντύπωση ότι πρόκειται για επίσημες κρατικές θέσεις και όχι για προσωπικές απόψεις του δημοσίου υπαλλήλου. Το καθοριστικό στοιχείο για τον καταλογισμό των δηλώσεων ενός δημοσίου υπαλλήλου στο Δημόσιο είναι το αν οι αποδέκτες των δηλώσεων αυτών μπορούν ευλόγως να υποθέσουν, εντός του δεδομένου πλαισίου, ότι πρόκειται για θέσεις που ο δημόσιος υπάλληλος λαμβάνει με το κύρος της ιδιότητάς του. Επομένως, οι δηλώσεις του δημοσίου υπαλλήλου, με τις οποίες μια μηχανή για την οποία έχει πιστοποιηθεί ότι είναι σύμφωνη με την οδηγία παρουσιάζεται ως αντίθετη προς το σχετικό εναρμονισμένο πρότυπο και επικίνδυνη, αποτελούν, καθόσον μπορούν να καταλογιστούν στο Δημόσιο, παράβαση του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας.

Επί των δικαιολογητικών λόγων (τρίτο και τέταρτο προδικαστικό ερώτημα)

67 Το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, εάν η συμπεριφορά του T. Lehtinen, σε περίπτωση που θεωρηθεί ότι μπορεί να καταλογιστεί στο Φινλανδικό Δημόσιο, μπορεί να δικαιολογηθεί από τον σκοπό της προστασίας της υγείας ή βάσει της ελευθερίας εκφράσεως.

— Επί του δικαιολογητικού λόγου που στηρίζεται στον σκοπό της προστασίας της υγείας

68 Η οδηγία ρυθμίζει κατά τρόπο συγκεκριμένο την προστασία της υγείας, όταν αυτή τίθεται σε κίνδυνο λόγω της χρησιμοποιήσεως μηχανών που θεωρούνται σύμφωνες προς την εν λόγω οδηγία. Έτσι, το άρθρο 7, παράγραφος 1, παρέχει στα κράτη μέλη που διαπιστώνουν την ύπαρξη τέτοιου κινδύνου τη δυνατότητα να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την απόσυρση των μηχανών αυτών από την αγορά, για την απαγόρευση της διαθέσεώς τους στην αγορά και της θέσεώς τους σε λειτουργία και για τον περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας τους. Πέραν των μέτρων αυτών, η οδηγία δεν επιτρέπει άλλους περιορισμούς σε σχέση με την προστασία της υγείας.

69 Συναφώς, όπως αναφέρθηκε ήδη στη σκέψη 63 της παρούσας αποφάσεως, οι αρμόδιες φινλανδικές αρχές δεν έλαβαν κανένα μέτρο δυνάμει του άρθρου 7 της οδηγίας.

70 Λαμβανομένου υπόψη ότι οι κανόνες που αφορούν τις απαιτήσεις ασφαλείας προ της διαθέσεως των μηχανών στην αγορά και που επηρεάζουν την ελεύθερη

κυκλοφορία των εμπορευμάτων έχουν εναρμονιστεί πλήρως σε κοινοτικό επίπεδο, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επικαλούνται ως δικαιολογητικό λόγο την προστασία της υγείας εκτός του πλαισίου του άρθρου 7 της οδηγίας.

71 Επομένως, η συμπεριφορά του T. Lehtinen, στο μέτρο που μπορεί να καταλογιστεί στο Φινλανδικό Δημόσιο, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από τον σκοπό της προστασίας της υγείας.

— Επί του δικαιολογητικού λόγου που στηρίζεται στην ελευθερία εκφράσεως

72 Το άρθρο 10, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών εγγυάται την ελευθερία εκφράσεως σε όλους όσοι εμπίπτουν στη δικαιοδοσία των κρατών μελών. Η ελευθερία αυτή αποτελεί βασικό θεμέλιο κάθε δημοκρατικής κοινωνίας. Εντούτοις, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επικαλούνται την ελευθερία εκφράσεως των δημοσίων υπαλλήλων τους για να δικαιολογούν τα εμπόδια και, ως εκ τούτου, να απεκδύονται τις ευθύνες που υπέχουν από το κοινοτικό δίκαιο.

73 Κατόπιν των ανωτέρω, στο τρίτο και στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, η παράβαση του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας λόγω της συμπεριφοράς δημοσίου υπαλλήλου, στο μέτρο που η συμπεριφορά αυτή μπορεί να καταλογιστεί στο κράτος μέλος του οποίου είναι υπήκοος, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ούτε από τον σκοπό της προστασίας της υγείας ούτε βάσει της ελευθερίας εκφράσεως των δημοσίων υπαλλήλων.

Επί της συμβατότητας των επίμαχων στην κύρια δίκη ανυψωτικών γεφυρών προς την οδηγία 98/37 (δεύτερο ερώτημα)

74 Από την ανάλυση που εκτίθεται στις σκέψεις 60 έως 65 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

Επί της ευθύνης του Φινλανδικού Δημοσίου και των δημοσίων υπαλλήλων του (πέμπτο και έκτο προδικαστικό ερώτημα)

75 Με το πέμπτο και το έκτο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν εάν, σε περίπτωση που διαπιστωθεί παράβαση των άρθρων 28 ΕΚ και 30 ΕΚ ή του άρθρου 10 ΕΚ, πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη στοιχειοθέτηση ευθύνης του Φινλανδικού Δημοσίου βάσει του κοινοτικού δικαίου, εάν το κοινοτικό δίκαιο επιτρέπει, ή απαιτεί, να στοιχειοθείται ευθύνη και του δημοσίου υπαλλήλου που επέδειξε την επικρινόμενη συμπεριφορά και σε ποιον βαθμό οι προϋποθέσεις για τη στοιχειοθέτηση των ευθυνών αυτών απαιτούν ενδεχομένως μια ερμηνεία του φινλανδικού δικαίου σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο.

76 Εντούτοις, κατόπιν όσων αναφέρθηκαν στις σκέψεις 50 έως 53 της παρούσας αποφάσεως, στα ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου πρέπει να δοθεί απάντηση υπό το πρίσμα ενδεχόμενης παραβάσεως του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας.

Όσον αφορά τις προϋποθέσεις για τη στοιχειοθέτηση της ευθύνης του Φινλανδικού Δημοσίου (πέμπτο ερώτημα, στοιχεία α΄ έως γ΄)

77 Με το πέμπτο ερώτημά του, στοιχεία α΄ έως γ΄, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν εάν, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, οι παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου είναι αρκούντως κατάφωρες ώστε να στοιχειοθετείται εξωσυμβατική ευθύνη του Φινλανδικού Δημοσίου και εάν οι ιδιώτες που δραστηριοποιούνται στην αγορά μπορούν να επικαλούνται δικαιώματα έναντι των κρατών μελών.

78 Όσον αφορά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ένα κράτος μέλος οφείλει να αποκαθιστά τις ζημίες που έχουν προκληθεί στους ιδιώτες, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι αυτές είναι τρεις, ήτοι ο παραβιαζόμενος κανόνας δικαίου να αποσκοπεί στην παροχή δικαιωμάτων στους ιδιώτες, η παράβαση να είναι αρκούντως κατάφωρη και να υφίσταται άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παραβάσεως της υποχρεώσεως που υπέχει το κράτος και της προκληθείσας ζημίας ή βλάβης. Η εκτίμηση των προϋποθέσεων αυτών ποικίλλει ανάλογα με την περίπτωση (αποφάσεις της 5ης Μαρτίου 1996, C-46/93 και C-48/93, Brasserie du pêcheur και Factortame, Συλλογή 1996, σ. I-1029, σκέψη 51, της 2ας Απριλίου 1998, C-127/95, Norbrook Laboratories, Συλλογή 1998, σ. I-1531, σκέψη 107, και της 4ης Ιουλίου 2000, C-424/97, Haim, Συλλογή 2000, σ. I-5123, σκέψη 36).

79 Όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση, αρκεί η διαπίστωση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει ως αντικείμενο την παροχή στους δραστηριοποιούμενους στην αγορά ιδιώτες δικαιωμάτων που μπορούν να προβληθούν έναντι των κρατών μελών.

80 Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση, το αποφασιστικό κριτήριο προκειμένου να θεωρηθεί ότι μια παράβαση του κοινοτικού δικαίου είναι αρκούντως κατάφωρη

είναι το αν συντρέχει, εκ μέρους κράτους μέλους, πρόδηλη και σοβαρή υπέρβαση των ορίων που επιβάλλονται στη διακριτική του ευχέρεια (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Brasserie du pêcheur και Factortame, σκέψη 55).

81 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι, στην περίπτωση κατά την οποία το κράτος μέλος, κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως, διέθετε πολύ περιορισμένο, αν όχι ανύπαρκτο, περιθώριο εκτιμήσεως, η απλή παράβαση του κοινοτικού δικαίου μπορεί να αρκεί προς απόδειξη της υπάρξεως αρκούντως κατάφωρης παραβάσεως (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Norbrook Laboratories, σκέψη 109 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

82 Οι υποχρεώσεις που επιβάλλει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας δεν παρέχουν περιθώριο εκτιμήσεως στα κράτη μέλη. Πράγματι, μόνο το άρθρο 7 της οδηγίας αναφέρεται στο ενδεχόμενο να ανακύψουν μεταγενέστερες αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα μιας μηχανής που θεωρείται σύμφωνη με την οδηγία, καθώς και στα μέτρα για την αντιμετώπιση του ενδεχομένου αυτού. Κατά συνέπεια, πρέπει να θεωρηθεί ότι είναι αρκούντως κατάφωρη η παράβαση του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας που τελείται λόγω δηλώσεων όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη, αν θεωρηθεί ότι οι δηλώσεις αυτές μπορούν να καταλογιστούν στο κράτος μέλος.

83 Ως προς την τρίτη προϋπόθεση, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξετάσει αν υφίσταται άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παραβάσεως της υποχρεώσεως που υπέχει το κράτος και της ζημίας που υπέστησαν οι θιγέντες (βλ. συναφώς προπαρατεθείσα απόφαση Brasserie du pêcheur και Factortame, σκέψη 65, και απόφαση της 23ης Μαΐου 1996, C-5/94, Hedley Lomas, Συλλογή 1996, σ. I-2553, σκέψη 30).

84 Στην προκειμένη περίπτωση, με την επιφύλαξη πάντα της εξακριβώσεως από το αιτούν δικαστήριο, φαίνεται ότι οι επίμαχες στην κύρια δίκη δηλώσεις οδήγησαν σε μείωση του κύκλου εργασιών της AGM από το 2000 έως το 2002, καθώς και σε μείωση των κερδών της για το 2001 και το 2002. Επιπλέον, οι επιπτώσεις των δηλώσεων αυτών στην αγορά είχαν προηγουμένως προβλεφθεί από το ίδιο το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας.

85 Οι τρεις εκτιθέμενες ανωτέρω προϋποθέσεις είναι ικανές και αναγκαίες για να στοιχειοθετήσουν αξίωση των ιδιωτών προς αποζημίωση, χωρίς πάντως να αποκλείουν τη δυνατότητα να στοιχειοθετείται, βάσει του εθνικού δικαίου, ευθύνη του Δημοσίου υπό λιγότερο περιοριστικές προϋποθέσεις (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Brasserie du pêcheur και Factortame, σκέψη 66).

86 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει την έννοια ότι, αφενός, παρέχει στους ιδιώτες δικαιώματα και, αφετέρου, δεν αφήνει στα κράτη μέλη κανένα περιθώριο εκτιμήσεως, όσον αφορά εν προκειμένω τις μηχανές που είναι ή που τεκμαίρεται ότι είναι σύμφωνες προς την οδηγία αυτή. Η παράβαση της διατάξεως αυτής που προκύπτει από δηλώσεις δημοσίου υπαλλήλου κράτους μέλους, εφόσον οι δηλώσεις αυτές μπορούν να καταλογιστούν στο κράτος αυτό, συνιστά αρκούντως κατάφωρη παράβαση του κοινοτικού δικαίου, ώστε να στοιχειοθετείται ευθύνη του εν λόγω κράτους.

Όσον αφορά τους περιορισμούς της ευθύνης που προκύπτουν από τις διατάξεις του εθνικού δικαίου που εφαρμόζονται σε περίπτωση ευθύνης του Φινλανδικού Δημοσίου (πέμπτο ερώτημα, στοιχείο ε΄, και έκτο ερώτημα, στοιχείο α΄, εν μέρει)

87 Το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το εθνικό δίκαιο μπορεί να προσθέσει επιπλέον ειδικές προϋποθέσεις ως προς την αποζημίωση για τις ζημίες που προξενεί

το Δημόσιο ή αν οι περιορισμοί της ευθύνης όπως οι προβλεπόμενοι από το φινλανδικό δίκαιο πρέπει να θεωρηθεί ότι καθιστούν στην πράξη εξαιρετικά δυσχερή, έως και αδύνατη, την αποκατάσταση της ζημίας που προκαλείται από την παράβαση, εκ μέρους κράτους μέλους, του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας.

88 Κατ' αρχάς, πρέπει να τονιστεί ότι η ευθύνη ενός κράτους μέλους βάσει του κοινοτικού δικαίου δεν αποσκοπεί στην αποτροπή ή στην επιβολή κυρώσεων, αλλά στην αποκατάσταση των ζημιών που υφίστανται οι ιδιώτες εξαιτίας των παραβάσεων του κοινοτικού δικαίου εκ μέρους των κρατών μελών.

89 Από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη θεμελίωση δικαιώματος αποζημιώσεως βάσει του κοινοτικού δικαίου, απόκειται στο κράτος μέλος να αποκαταστήσει την προκληθείσα ζημία στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου περί ευθύνης. Πρέπει να αναφερθεί επιπλέον ότι οι ουσιαστικές και τυπικές προϋποθέσεις που θέτουν οι διάφορες εθνικές νομοθεσίες για την αποκατάσταση των ζημιών δεν μπορούν να είναι επαχθέστερες, στο πλαίσιο αυτό, από εκείνες που αφορούν παρόμοιες αξιώσεις της εθνικής έννομης τάξεως και δεν επιτρέπεται να έχουν διαμορφωθεί κατά τρόπον ώστε να καθιστούν πρακτικά αδύνατη ή εξαιρετικά δυσχερή την καταβολή αποζημιώσεως (βλ. συναφώς αποφάσεις της 19ης Νοεμβρίου 1991, C-6/90 και C-9/90, Francovich κ.λπ., Συλλογή 1991, σ. I-5357, σκέψεις 42 και 43, και προπαρατεθείσα Norbrook Laboratories, σκέψη 111).

90 Το κοινοτικό δίκαιο επιβάλλει, επομένως, την πραγματική αποκατάσταση της ζημίας και δεν δέχεται καμιά επιπλέον προϋπόθεση απορρέουσα από το δίκαιο του κράτους μέλους, η οποία θα καθιστούσε εξαιρετικά δυσχερή την καταβολή αποζημιώσεως και τόκων ή την αποκατάσταση της ζημίας με άλλους τρόπους.

91 Συναφώς, από τα στοιχεία που παρέχει το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι οι διατάξεις του φινλανδικού δικαίου περί ευθύνης που έχουν εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης εξαρτούν το δικαίωμα αποκαταστάσεως των ζημιών, εκτός από εκείνες που προκλήθηκαν σε πρόσωπα ή σε αγαθά, από την προϋπόθεση είτε η ζημία να προξενήθηκε από αξιόποινη πράξη είτε να υπάρχουν ιδιαιτέρως σοβαροί λόγοι για να διαταχθεί η αποκατάσταση αυτή. Σύμφωνα με το αιτούν δικαστήριο, η συμπεριφορά του T. Lehtinen δεν εμπίπτει σε καμιά από τις ως άνω περιπτώσεις, γεγονός που καθιστά δυσχερή την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη η AGM.

92 Στην περίπτωση αυτή γεννάται δικαίωμα αποζημιώσεως εφόσον αποδειχθεί ότι ο παραβιασθείς κανόνας δικαίου αποσκοπεί στην παροχή δικαιωμάτων στους ιδιώτες και ότι υφίσταται άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της προβαλλομένης κατάφωρης παραβάσεως και της ζημίας που υπέστη ο ενδιαφερόμενος, καθόσον οι προϋποθέσεις αυτές είναι πράγματι αναγκαίες και ικανές να θεμελιώσουν υπέρ των ιδιωτών δικαίωμα αποκαταστάσεως της ζημίας (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση της 13ης Ιουνίου 2006, C-173/03, Traghetti del Mediterraneo, Συλλογή 2006, σ. I-5177, σκέψεις 44 και 45 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

93 Στην προκειμένη περίπτωση δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο μια αρκούντως κατάφωρη παράβαση του κοινοτικού δικαίου, ικανή να στοιχειοθετήσει ευθύνη του Φινλανδικού Δημοσίου, να απορρέει από συμπεριφορά που μπορεί να καταλογιστεί σε αυτό και να εμπίπτει σε άλλες περιπτώσεις, πέραν αυτών που προβλέπονται περιοριστικά από το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο.

94 Επιπλέον, η αποκατάσταση εκ μέρους των κρατών μελών της ζημίας την οποία έχουν προξενήσει σε ιδιώτες διά παραβάσεων του κοινοτικού δικαίου πρέπει να είναι ανάλογη προς τη βλάβη που υπέστησαν αυτοί οι ιδιώτες. Ελλείψει σχετικών κοινοτικών διατάξεων, η θέσπιση κριτηρίων για τον προσδιορισμό της εκτάσεως της αποζημιώσεως εναπόκειται μεν στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους, εξυπακούεται, όμως, ότι τα κριτήρια αυτά δεν μπορεί να είναι επαχθέστερα από

εκείνα που αφορούν παρόμοιες απαιτήσεις ή αξιώσεις στηριζόμενες στο εσωτερικό δίκαιο και ότι σε καμιά περίπτωση δεν επιτρέπεται να έχουν διαμορφωθεί κατά τρόπο ώστε να καθιστούν πρακτικά αδύνατη ή εξαιρετικά δυσχερή την αποζημίωση. Δεν συνάδει προς το κοινοτικό δίκαιο η εθνική ρύθμιση που περιορίζει γενικώς την υποχρέωση αποζημιώσεως μόνο στις ζημίες που προξενούνται σε ορισμένα ειδικώς προστατευόμενα ατομικά έννομα αγαθά, ενώ αποκλείει το διαφυγόν κέρδος των ιδιωτών (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Brasserie du pêcheur και Factortame, σκέψη 90).

95 Σημειώνεται ότι ο ολοσχερής αποκλεισμός της δυνατότητας αποζημιώσεως του διαφυγόντος κέρδους δεν μπορεί να γίνει δεκτός σε περίπτωση παραβάσεως του κοινοτικού δικαίου. Πράγματι, ειδικά όσον αφορά τις διαφορές οικονομικής ή εμπορικής φύσεως, ο ολοσχερής αυτός αποκλεισμός του διαφυγόντος κέρδους είναι δυνατόν να καταστήσει πρακτικώς ανέφικτη την αποκατάσταση της ζημίας (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Brasserie du pêcheur και Factortame, σκέψη 87).

96 Κατά συνέπεια, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι δεν αντιβαίνει στο κοινοτικό δίκαιο το γεγονός ότι το εθνικό δίκαιο κράτους μέλους θέτει ειδικές προϋποθέσεις όσον αφορά την αποκατάσταση των ζημιών, εκτός από όσες προξενούνται σε πρόσωπα ή σε αγαθά, υπό τον όρο ότι οι προϋποθέσεις αυτές είναι διαμορφωμένες κατά τρόπον ώστε να μην καθίσταται πρακτικά αδύνατη ή εξαιρετικά δυσχερής η αποκατάσταση της ζημίας που προκαλείται από παράβαση του κοινοτικού δικαίου.

Όσον αφορά την προσωπική ευθύνη των δημοσίων υπαλλήλων (πέμπτο ερώτημα, στοιχείο δ΄, και έκτο ερώτημα, στοιχείο α΄, εν μέρει, και στοιχείο β΄)

97 Το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το κοινοτικό δίκαιο επιτρέπει ή και επιβάλλει να προβλέπεται προσωπική ευθύνη του δημοσίου υπαλλήλου μέσω του

οποίου διαπράχθηκε η παράβαση του κοινοτικού δικαίου και, ενδεχομένως, αν η ευθύνη αυτή μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ιδιαίτερων περιορισμών.

98 Το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει τη δυνατότητα να στοιχειοθετείται ευθύνη όχι μόνον του κράτους μέλους, αλλά και ενός άλλου προσώπου για την αποκατάσταση των ζημιών που προκάλεσαν στους ιδιώτες τα μέτρα που έλαβε το πρόσωπο αυτό κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου (βλ. συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Haim, σκέψη 32).

99 Κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, σε περίπτωση παραβάσεως του κοινοτικού δικαίου, δεν απαγορεύεται, αλλ' ούτε επιβάλλεται, σύμφωνα με το δίκαιο αυτό, η στοιχειοθέτηση ευθύνης όχι μόνο του κράτους μέλους, αλλά και του δημοσίου υπαλλήλου.

Επί των δικαστικών εξόδων

100 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

1) Μπορούν να καταλογιστούν στο Δημόσιο οι δηλώσεις δημοσίου υπαλλήλου οι οποίες, λόγω της μορφής τους και των περιστάσεων, δημιουργούν στους αποδέκτες τους την εντύπωση ότι πρόκειται για επίσημες κρατικές θέσεις και όχι για προσωπικές απόψεις του δημοσίου υπαλλήλου. Το καθοριστικό στοιχείο για τον καταλογισμό των δηλώσεων ενός δημοσίου υπαλλήλου στο Δημόσιο είναι το αν οι αποδέκτες των δηλώσεων αυτών μπορούν ευλόγως να υποθέσουν, εντός του δεδομένου πλαισίου, ότι πρόκειται για θέσεις που ο δημόσιος υπάλληλος λαμβάνει με το κύρος της ιδιότητάς του. Επομένως, οι δηλώσεις του δημοσίου υπαλλήλου, με τις οποίες μια μηχανή για την οποία έχει πιστοποιηθεί ότι είναι σύμφωνη με την οδηγία 98/37/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την προσέγγιση της νομοθεσίας των κρατών μελών σχετικά με τις μηχανές, παρουσιάζεται ως αντίθετη προς το σχετικό εναρμονισμένο πρότυπο και επικίνδυνη, αποτελούν, καθόσον μπορούν να καταλογιστούν στο Δημόσιο, παράβαση του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής.

2) Υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, η παράβαση του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/37 λόγω της συμπεριφοράς δημοσίου υπαλλήλου, στο μέτρο που η συμπεριφορά αυτή μπορεί να καταλογιστεί στο κράτος μέλος του οποίου είναι υπήκοος, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ούτε από τον σκοπό της προστασίας της υγείας ούτε βάσει της ελευθερίας εκφράσεως των δημοσίων υπαλλήλων.

3) Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/37 έχει την έννοια ότι, αφενός, παρέχει στους ιδιώτες δικαιώματα και, αφετέρου, δεν αφήνει στα κράτη μέλη κανένα περιθώριο εκτιμήσεως, όσον αφορά εν προκειμένω τις

μηχανές που είναι ή που τεκμαίρεται ότι είναι σύμφωνες προς την οδηγία αυτή. Η παράβαση της διατάξεως αυτής που προκύπτει από δηλώσεις δημοσίου υπαλλήλου κράτους μέλους, εφόσον οι δηλώσεις αυτές μπορούν να καταλογιστούν στο κράτος αυτό, συνιστά αρκούντως κατάφωρη παράβαση του κοινοτικού δικαίου, ώστε να στοιχειοθετείται ευθύνη του εν λόγω κράτους.

4) **Δεν αντιβαίνει στο κοινοτικό δίκαιο το γεγονός ότι το εθνικό δίκαιο κράτους μέλους θέτει ειδικές προϋποθέσεις όσον αφορά την αποκατάσταση των ζημιών, εκτός από όσες προξενούνται σε πρόσωπα ή σε αγαθά, υπό τον όρο ότι οι προϋποθέσεις αυτές είναι διαμορφωμένες κατά τρόπον ώστε να μην καθίσταται πρακτικά αδύνατη ή εξαιρετικά δυσχερής η αποκατάσταση της ζημίας που προκαλείται από παράβαση του κοινοτικού δικαίου.**

5) **Σε περίπτωση παραβάσεως του κοινοτικού δικαίου, δεν απαγορεύεται, αλλ' ούτε επιβάλλεται, σύμφωνα με το δίκαιο αυτό, η στοιχειοθέτηση ευθύνης όχι μόνο του κράτους μέλους, αλλά και του δημοσίου υπαλλήλου.**

(υπογραφές)